

KIURUVESI

ELÄMÄÄ KAIKILLA AISTEILLA

VAMMAISPOLIITTINEN

OHJELMA

2026-2029

Kaupunginhallitus
27.4.2026 § 81
Kaupunginvaltuusto
15.6.2026 § 21

Sisällys

JOHDANTO	3
1.LAINSÄÄDÄNTÖ JA PÄÄTÖKSENTEKO.....	5
2. ESTEETTÖMYYS.....	7
2.1. Esteettömyyden yleiskuvaus.....	7
2.2. Esteettömyysongelmia	9
2.3. Esteettömyyden nykytila Kiuruvedellä.....	11
2.4. Esteetön julkinen liikenne.....	12
3. TIEDONSAANTI	14
4. SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT	15
4.1. Sosiaalipalvelut.....	15
4.2. Perusterveydenhuolto	18
4.3. Lääkinnällinen kuntoutus.....	19
5. VARHAISKASVATUS.....	21
6. OPETUS	23
7. PERHE-ELÄMÄ.....	26
8. TYÖLLISTYMINEN JA TALOUDELLINEN TURVA	28
9. LIIKUNTA JA VAPAA-AIKA	30
10. KULTTUURI.....	33
11. VAMMAISNEUVOSTO JA VAMMAISJÄRJESTÖT.....	34

JOHDANTO

YK:n yleiskokouksen hyväksymän vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen tarkoituksena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti samat ihmisoikeudet ja perusvapaudet kuin kaikilla muillakin kansalaisilla, sekä edistää heidän ihmisarvonsa kunnioittamista ja lisätä tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista. Sopimuksen johtavat periaatteet ovat syrjintäkielto, esteettömyys ja saavutettavuus. Esteettömyyden käsitteeseen sisältyy fyysinen esteettömyys esim. rakennuksissa, liikenneväylillä ja ulkoalueilla. Saavutettavuuden käsitteeseen sisältyy aineeton ympäristö esim. verkkosivut, palvelut ja asenteet.

Yleissopimuksessa käsitteeseen ”vammainen henkilö” kuuluvat ne henkilöt, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa voi estää täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisuus ei niinkään ole yksilön ominaisuus, vaan enemmänkin yksilön ominaisuuden ja diagnoosin suhde ympäristöön ja ympäröivään maailmaan.

Kiuruveden kaupungin vammaispoliittisen ohjelman tavoitteena on edellä esitettyjen yleissopimuksen asettamien tavoitteiden edistäminen sekä oikeudenmukaisen aseman turvaaminen kunnassa puuttamalla epäkohtiin korjaus- ja kehittämistoimenpitein. Kiuruveden kaupungin strategiaohjelmassa vuosille 2026–2029 onkin määritelty seuraavat arvot;

Avoin

Rohkea

Vastuullinen.

Lisäksi strategiaohjelman tavoitteet vuosille 2026–2029 ovat

Hyvinvointi ja yhdenvertaisuus

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Kestävä ja perheystävällinen kaupunki

Aktiivinen ja vireä maaseutukaupunki.

Kiuruveden kaupungin edellinen vammaispoliittinen ohjelma päivitettiin vuonna 2023 muuttuneen lainsäädännön sekä toimintaympäristön takia. Vammaispoliittisen ohjelman päivitys vuosille 2026–2029 on tehty yhdessä Kiuruveden vammaisneuvoston (perustettu vuonna 1983, ensimmäinen vammaisneuvosto Suomessa) ja vammaisyhdistysten sekä viranhaltijoiden kanssa.

Kiuruvedellä 07.01.2026

Tuula Loijas

Kiuruveden vammaisneuvoston puheenjohtaja

1.LAINSÄÄDÄNTÖ JA PÄÄTÖKSENTEKO

Vammaispoliittisella ohjelmalla pyritään vahvistamaan vammaisten asemaa toimijana ja ottamaan huomioon heidän tarpeensa osana yhteiskunnallista suunnittelua. Vaikka valtiolla onkin viimesijainen vastuu vammaisten aseman yhdenvertaisuudesta, ei se vapauta muita tahoja omasta vastuustaan.

Jokaista, joka huolehtii palveluista, toiminnasta tai tiedon antamisesta yhteiskunnassa, tulee rohkaista ottamaan vastuu poliittisten ohjelmien tuomisesta vammaisten ulottuville. Vammaisilla on oikeus tarvitsemaansa tietoon ymmärrettävässä muodossa ja niinpä viittomakielen käyttöä tuleekin edistää.

Kiuruveden kaupungin vammaispoliittisen ohjelman taustalla on Suomen sitoutuminen YK:n ja Euroopan Unionin jäsenvaltiona edistämään yhteiskuntaa, joka on kaikille avoin. YK on yleiskokouksessaan 13.12.2006 hyväksynyt vammaisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen, jonka mukaan vammaisilla ihmisillä on oltavat samat oikeudet kuin muilla. Vammaissopimuksen tärkein viesti onkin, että vammaisia ei saa kohdella eri tavoin kuin muita ihmisiä.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987, jäljempänä vammaispalvelulaki) 1.9.2009 alkaen voimaan tulleilla muutoksilla edistetään suunnitelmallisesti vaikeasti vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta sekä muita perus- ja ihmisoikeuksia. Tavoitteena on myös lisätä vaikeavammaisten henkilöiden itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta sekä mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan eri toimintoihin. Vammaispalvelulain säännökset on otettu huomioon jo vuonna 2012 hyväksytyssä ohjelmassa.

Vammaispalvelulain uudistaminen laki (675/2023) astui voimaan 1.1.2025 alkaen.

Uusi kuntalaki tuli voimaan 1.5.2015 ja sen myötä niin sanotuista vaikuttamistoimielimistä, ml. Kiuruveden vammaisneuvosto, tuli säännökset kuntalakiin (27–28 §).

Edellä mainittu lainsäädäntö velvoittaa vammaiskysymysten huomioon ottamista eri hallinnonaloilla ja kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Vammaispolitiikan ulottaminen kaikkia hallinnonaloja koskevaksi edellyttää, että kunnan eri toimijat sisällyttävät vammaispolitiikan osaksi omaa työskentelyään ja toimivat keskenään yhteistyössä vammaispoliittisten tavoitteiden toteutumiseksi.

TAVOITE

Kaikilla kuntalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon ja vammaisneuvoston toimintaedellytykset turvataan.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Lisätään vammaisneuvoston, kaupungin eri hallintokuntien ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen välistä yhteistyötä.
- Kiuruveden kaupungin nimeämä edustaja vammaisneuvostosta on mukana hyvinvointialueen vammaisneuvostossa.

VASTUUTAHOT

- Kiuruveden kaupungin hallintokunnat
- Pohjois-Savon hyvinvointialue
- Vammaisneuvosto

2. ESTEETTÖMYYS

2.1. Esteettömyyden yleiskuvaus

Liikkumis- ja toimimisesteiset ovat henkilöitä, joiden kyky liikkua tai toimia itsenäisesti on sairauden, vamman, ikääntymisen tai muun syyn takia heikentynyt joko väliaikaisesti tai pysyvästi. Esteisyys voi liittyä moneen eri asiaan, kuten: aisteihin, liikkumiskykyyn, hahmottamis-, ymmärtämis- ja oppimiskykyyn tai muihin liikkumista hankaloittaviin tekijöihin kuten allergioihin. Lainsäädäntö määrittää esteettömän liikkumisen mahdollistavat ratkaisut.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä -asetuksessa on viittauksia niin ympäristö- kuin talonrakentamiseenkin. Säädösten mukaan tulee suunnittelun ja toteuttamisen tavoitteena olla turvallisen, terveellisen ja eri väestöryhmien tarpeet huomioon ottavan toimintaympäristön luominen. Rakennusten tulee olla soveltuvia myös sellaisten ihmisten käyttöön, joiden kyky liikkua ja toimia on rajoittunut. Kaikilla tulee olla mahdollisuus päästä hallinto- ja palvelurakennuksiin ja tilojen tulee soveltua kaikkien käyttöön. Yksityiskohtaisempia ohjeita annetaan lisäksi Suomen rakentamismääräyskokoelmassa.

Rakennusvalvonnan tulee ohjata ja valvoa, että lain ja asetusten ja rakennusmääräyskokoelman määräyksiä noudatetaan.

Liikennejärjestelyjä suunniteltaessa ja toteutettaessa on otettava huomioon matkustajat, joille liikennevälineiden käyttö on erityisen vaikeaa. Näin saadaan aikaan vammaisille henkilöille tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan. Useimmiten nämä ratkaisut ovat kaikkein kustannustehokkaimpia ja parhaimpia ratkaisuja myös yhteiskunnan ns. keskivertokäyttäjän kannalta.

Sekä liikenteenharjoittajien että kuluttajien edustajien on tehostettava yhteistyötä. Vammaisjärjestöt ovat oleellinen osa kuluttajia edustavia järjestöjä. Kun päämääränä on kaikille soveltuva julkinen liikenne, on erityisen tärkeää taata jatkuvuus mm. kehittämishankkeiden taloudelliselle tuelle sekä ohjeistuksen ja erityisesti teknisen lainsäädännön ja standardien edelleen kehittämiseksi.

Liikuntavammaiset ovat suurin vammaisryhmä. Liikuntavamma voi olla synnynnäinen, tapaturman tai sairauden aiheuttama, sairauden jälkitila tai tapaturman vaatiman leikkauksen aiheuttama.

Osa liikuntavammaisista käyttää apunaan erilaisia välineitä, kuten kävelykeppiä, kyynär- tai kainalosauvoja, rollaattoria tai pyörätuolia. Apuvälineitä käyttäville henkilöille vaikeuksia tuottavat liikkuminen epätasaisessa tai liukkaassa maastossa, pitkät välimatkat, mäkien ja jyrkkien portaiden nouseminen sekä raskaiden ovien avaaminen. Lihasvoiman heikkous, nivelten jäykkyys sekä ongelmat ulottumisessa ja otteen saamisessa voivat usein aiheuttaa ongelmia. Ulospäin näkymättömiä, mutta silti liikkumista vaikeuttavia sairauksia voivat olla esim. reuma- ja sydänsairaudet sekä MS-tauti.

Näkövammaiset voidaan jaotella näkökyvyn määrän mukaan heikkonäköisiin ja sokeisiin. Heikkonäköiset käyttävät liikkeessaan ja suunnistaessaan näköaistin lisäksi kuulo- ja tuntoaistia. Liikkumista hankaloittavia asioita voivat olla mm. alentunut näöntarkkuus, puutteellinen näkökenttä, herkkyys häikäisylle sekä heikentynyt värisävyjen ja kontrastien erotuskyky.

Heikkonäköisten apuvälineitä ovat valkoinen keppi ja optiset apuvälineet. Sokeat käyttävät näköaistin sijasta kuulo-, tunto- ja jopa hajuaistiaan. He saattavat kuitenkin erottaa valoja ja voimakaskontrastisia hahmoja. Heillä on liikkumisessa apuna valkoinen keppi, opaskoira tai henkilökohtainen opas.

Näkövammaisen suurimpia liikkumisongelmia ovat suunnistautuminen ja tapaturmien kuten putoamisen ja törmäämisen vaara. Törmäämisvaaran tuottavat erityisesti vyötärötason yläpuolella olevat tai sivusta ulkonevat esteet, joita ei voi havaita valkoisen kepin avulla.

Kuulovammaiset voidaan jaotella kolmeen ryhmään: kuurot, kuuroutuneet (eli kuulonsa puhumaan oppimisen jälkeen menettäneet) sekä heikkokuuloiset. Osa kuuroista käyttää äidinkielenään viittomakieltä ja myös kuuroutuneet käyttävät usein

apuna viittomia. Kuulovammaiselle on liikenneympäristössä tärkeää näköaistiin perustuva informaatio ja erityisesti valaistus.

Johdonmukaisen opastuksen ja viitoituksen merkitys on suuri. Lisäksi heikkokuuloisia haittaa liikenteen melu.

Kuurosokeilla on vakava-asteinen näkö- ja kuulovamman yhdistelmä. Useimmat heistä kuulevat ja/tai näkevät jonkin verran, osa toimii täysin tunto- ja hajuaistin varassa. Kuurosokeiden käyttämät apuvälineet vaihtelevat, eikä näkö- tai kuulovammaiselle tarkoitettujen palvelujen käyttö ole aina mahdollista.

Muita liikkumis- ja toimimisesteisiä ryhmiä ovat mm. lyhytkasvuiset, kehitysvammaiset ja allergioita sairastavat. Kehitysvammaisen voi olla vaikeaa suunnistaa sekä hallita monimutkaisia, yllättäviä ja nopeita liikennetilanteita. Vaikeuksia voi tuottaa myös etäisyyksien arvioiminen tai kirjallisen informaation ymmärtäminen. Allergisille voivat tuottaa ongelmia liikkumisympäristössä olevat kasvit sekä hiekoituspöly.

Liikkumisesteisyys ei aina johdu ikääntymisestä, sairaudesta tai vammasta. Esimerkiksi lapset sekä lastenvaunujen tai raskaiden kantamusten kanssa liikkuvat kohtaavat myös esteitä.

2.2. Esteettömyysongelmia

Yleisimmät rakennetun ympäristön ja liikennevälineiden esteet ja ongelmat on liikenne- ja viestintäministeriön esteettömyysstrategiassa esitetty seuraavasti:

- Tasoero-ongelma on vaikein liikkumisesteisten ongelma. Sitä voidaan helpottaa järjestämällä sekä sisä- että ulkotiloissa tasaisia, portaattomia ja kynnyksettömiä kulkuyhteyksiä sekä rakentamalla hissejä ja loivia luiskia.
- Tilantarveongelma koskettaa erityisesti pyörätuolin käyttäjiä ja lastenvaunujen kanssa liikkujia. Kulkuväylät, luiskat, oviaukot, hissit, wc-tilat jne. tulee mitoittaa riittävän väljiksi.

- Etäisyysongelma korostuu kantamusten kanssa liikuttaessa. Kulkuetäisyydet tulee suunnitella lyhyiksi ja tarvittaessa on järjestettävä levähtämismahdollisuuksia.
- Orientoitumisongelma haittaa eniten näkövammaisia. Ongelmaa helpottavat selkeä kulkuväylien suunnittelu ja rakennusten helposti hahmotettava pohjaratkaisu, oikein valitut materiaalit ja värit sekä hyvät opasteet ja äänimerkit.
- Tasapaino-ongelma korostuu portaissa ja luiskissa sekä liikennevälineissä. Kulkuväylien luistamattomat pintamateriaalit, liukkauden torjunta sekä käsijohteet ja tukitangot helpottavat ongelmaa.
- Ulottumisongelma koskee lapsia, lyhytkasvuisia ja pyörätuolien käyttäjiä. Erilaiset käyttöpainikkeet, automaattit ja palvelutiskit on suunniteltava kaikkien käytettäväksi.
- Voimattomuusongelma ilmenee tyypillisesti raskaita ovia avattaessa. Se liittyy usein ikään tai sairauteen. Ratkaisuna on kevyttoimisten heloitusten ja ovenaukaisulaitteiden käyttö.
- Monimutkaisuusongelma liittyy ennen muuta erilaisten laitteiden ja automaattien käyttöön tai informaation sisältöön. Erityisesti se vaikeuttaa näkövammaisten toimintaa. Tuotteiden hyvä käytettävyys ja ergonomia sekä niitä täydentävä opastus ja henkilökohtainen neuvonta palvelevat myös laitteiden käyttöön tottumattomia.
- Turvallisuusongelma liittyy mm. portaisiin, kulkutiellä oleviin esteisiin, työmaakaivantoihin ja suojateiden johdattavuuteen. Erityisesti ne ovat ongelmia näkövammaisille. Tilat ja kulkuväylät on suunniteltava huolellisesti, valaistava riittävästi ja mahdolliset vaaranpaikat merkittävä hyvin. Myös vaaralliseksi koettujen tilojen kuten pimeiden tunnelien syntymistä tulee välttää.
- Allergiaa aiheuttavat tekijät ja hengitysilman epäpuhtaudet voivat rajoittaa tai hankaloittaa allergioista ja hengityselinten sairauksista kärsivien ihmisten liikkumista. Yleisimpiä ongelmia ovat eläinallergeenit ja tupakan jäämät liikennevälineissä sekä keväinen katupöly jalankulkuympäristössä.

- Tasa-arvo-ongelma syntyy, kun ympäristö tai palvelu asettavat käyttäjänsä eriarvoiseen asemaan. Ratkaisut ovat paitsi rakenteisiin ja suunnitteluun, myös palvelukulttuuriin liittyviä.

2.3. Esteettömyyden nykytila Kiuruvedellä

Päivitetty Ylä-Savon liikenneturvallisuussuunnitelma valmistui 2024. Ohjelma löytyy Kiuruveden kaupungin internet-sivuilta kohdasta: Palvelut / Ympäristö luonto ja liikenne / Tiet ja liikenne / Ylä-Savon liikenneturvallisuussuunnitelma / Ylä-Savon liikenneturvallisuussuunnitelma ja yleistietoa Kiuruveden liikenneturvallisuussuunnitelmasta / Liikenneturvallisuussuunnitelmat / Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuussuunnitelma 2025

Kiuruveden vammaisneuvosto teki viimeisimmän esteettömyyskartoituksen 2024 vuoden lopulla yhdessä vanhusneuvoston, kaupungin edustajien ja liikennetyöryhmän edustajien kanssa. Katselmuksen kohteena oli kaupungintalolla sijaitsevan hammashoitolan opastekyltti, sillä aikaisempaan kylttiin oli huono näkyvyys hoitolaan saavuttaessa. Tarkastelun kohteena oli myös kulttuuritalon esityssalin invapaikat, joita ei ollut sijoitettu esteettömäksi, joten näköyhteys esityslavalle oli huono. Lisäksi kulttuuritalon ovien säpit puuttuvat, mikä hankaloittaa esim. pyörätuolilla saapuessa.

Lisäksi havaittiin terveyskeskuksen ulkovalaistuksen olevan heikko. Havaintoja tehtiin myös Virranrannan ulkoilualueen huonokuntoisesta/epätasaisesta alustasta. Lisäksi uimahallille menevien sulkuporteista puuttuivat numeroinnit (1 ja 2 portti).

Kaupunkia pyydetty korjaamaan kartoituksessa huomioidut korjausta vaativat kohteet. Seuraava esteettömyyskartoitus tehdään kesän 2026 aikana.

Kiinteistö Oy Kiuruveden Kiurunkulma on peruskorjauksissa ottanut huomioon liikuntarajoitteiset rakentamalla hissejä. Tällä hetkellä Kiurunkulman kerrostaloista 6 on hissillisiä. Lisäksi muuten on tehty luiskia, tukia ja poistettu kynnyksiä. Pyörätuolin ja rollaattorin

käyttäjien kulkua on helpotettu mm. leventämällä ovia. Lattia-
materiaalit on valittu liukuesteellisiksi.

Sotainvalidien talo, jossa on 15 asuntoa, on suunniteltu täysin
esteettömäksi. Talossa on myös 1. kerroksen saunojen kiukaat
sijoitettu lattiatason alapuolelle, mikä mahdollistaa matalammat
lauteet.

Rinnekotiyhdistyksen asunnoissa Paavon kodissa, jossa on 30 asuntoa,
on mm. keittiökalusteissa vammaismitoitus. Talo on suunniteltu täysin
esteettömäksi.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen käytössä olevissa tiloissa on otettu
huomioon liikuntarajoitteisten liikkuminen. Vammaisjärjestöt,
yksityiset asukkaat ja mm. kotipalvelun työntekijät ovat tehneet
kiitettävästi esityksiä esteettömyyden lisäämiseksi mm. kaupungin
omistamissa vuokra-asunnoissa.

Kaupungin julkisiin rakennuksiin tehtiin peruskorjausten yhteydessä
parannuksia esteettömyyden saavuttamiseksi. Esimerkiksi
terveyskeskus on vuonna 2017 valmistuneen remontin jälkeen
esteetön ja uimahalli muuttui syksyllä 2018 valmistuneen remontin
myötä esteettömäksi.

2.4. Esteetön julkinen liikenne

Kiuruveden paikallisliikenteen Pali kyydit ovat hissillisiä autoja. Niissä
on istumapaikkoja 14–19 ja yksi pyörätuolipaikka, kahta koululaisia
kuljettavaa vuoroa lukuun ottamatta. Ns. portaattomia autoja ei ole
yhtään.

Julkisen liikenteen puolella pitkillä linjoilla ei liikennöi yhtään
esteetöntä autoa. Iisalmi-Ylivieska välillä junissa on pyörätuolipaikat.
Kaikista junista löytyy ohjeistus pyörätuolipaikoista sekä siitä
minkälaista apua esimerkiksi näkövammaisen henkilön on
mahdollista saada asemalta junaan noustessa tai matkanteon aikana.

Esteettömiä Kelan INVA-takseja löytyy Kiuruvedeltä 1 auto keskustan
alueelta. Pohjois-Savon alueella liikennöi 2 esteetöntä autoa.

Yksityiskohtaisempia tietoja liikennöivistä INVA- takseista ei ole saatavilla.

TAVOITE

Esteetön ja yhdenvertainen mahdollisuus liikkua ja toimia kaikissa elämäntilanteissa taataan myös vammaisille asukkaille.

Uudisrakentamisen ja korjausrakentamisen suunnittelussa tavoitteena on ympäristön esteettömyys.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Kaupungin omistamien rakennusten hankesuunnitelmat toimitetaan vammaisneuvoston nähtäväksi, jotta neuvosto voi antaa palautetta esteettömään rakentamiseen.
- Kaupungin tie- ja piha-alueet muutetaan esteettömiksi kunnostustöiden yhteydessä.
- Kaupungin ja Kiinteistö Oy Kiuruveden Kiurunkulman omistuksessa olevat rakennukset muutetaan esteettömiksi peruskorjausten yhteydessä.
- Esteettömyystyö koskee kaikkia hallintokuntia.

VASTUUTAHOT

- Kaupungin tilapalvelut
- Kiinteistö Oy Kiuruveden Kiurunkulma
- Kaupungin rakennusvalvonta
- Kiuruveden kaupungin hallintokunnat
- Pohjois-Savon hyvinvointialue

3. TIEDONSAANTI

Vammaisella on oikeus tarvitsemaansa tietoon ymmärrettävässä muodossa. Viranomaisten tulee edistää sitä, että vammaiset käyttävät asioissaan viittomakieltä, pistekirjoitusta, puhetta tukevaa ja korvaavaa viestintää sekä muita saavutettavia viestintämuotoja. (STM 2007:4)

Omaa elinympäristöä koskevan tiedon saanti ja mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen ovat perusedellytyksiä ihmisen täysivaltaiselle osallistumiselle, vaikuttamiselle ja todellisen elämänhallinnan kehittymiselle. Myös vammaisista ja heidän asioistaan on tiedotettava tehokkaasti, sillä näin poistetaan vääriä ennakkoluuloja ja pelkoja vammaisia kohtaan. (STM 2007:4)

Vammaisneuvoston kotisivujen uudistus on meneillään vuoden 2026 aikana. Kiinteistö Oy Kiuruveden Kiurunkulman nettisivuilla on nähtävillä asumisopas, ja tarvittaessa kiinteistöyhtiö jakaa asukkaille asumisoppaan, johon on koottu kaikki asumiseen liittyvä tieto. Kaupungin nettisivuilla on tietoa vammaisneuvoston toiminnasta.

TAVOITE

Kiuruveden kaupungin oma tiedottaminen toimii esimerkkinä hyvästä ja selkeästä viestinnästä.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Hyödynnetään tehokkaasti teknologisia ratkaisuja kommunikaatio-ongelmien poistamiseksi.
- Hyödynnetään tiedottamisessa vammaisneuvoston kotisivuja.

VASTUUTAHO

- Kaikki Kiuruveden kaupungin hallintokunnat
- Pohjois-Savon hyvinvointialue
- Kiinteistö Oy Kiuruveden Kiurunkulma
- Kiuruveden vammaisneuvosto

4. SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

4.1. Sosiaalipalvelut

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987) edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Palvelut on järjestettävä siinä laajuudessa ja muodossa, kun vammaiset ihmiset niitä tarvitsevat. Vammaispalvelulaki on toissijainen ja sen tarkoitus on turvata riittävät tukitoimet silloin, kun muiden lakien nojalla palvelut eivät ole riittäviä. Kunnan on myös kehitettävä peruspalveluitaan niin, että ne soveltuvat myös vammaisille henkilöille.

Kiuruveden kaupunki kuuluu Pohjois-Savon hyvinvointialueeseen. Hyvinvointialue järjestää terveys-, hyvinvointi-, hoito- ja hoivapalveluja sekä palo - ja pelastuspalveluja. Ensisijainen vastuu vammaisten laadukkaasta, heidän erityistarpeensa huomioon ottaen hoidosta sekä asianmukaiseen hoitoon ja kuntoutukseen pääsemisestä kuuluu Pohjois-Savon hyvinvointialueelle.

Mahdollisia palveluita ovat mm.

Kuntoutusohjaus, johon kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä ohjaaminen sekä vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvistä erityistarpeista tiedottaminen.

Sopeutumisvalmennus, johon kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi. Sopeutumisvalmennus voidaan toteuttaa joko yksilö- tai ryhmäkohtaisesti ja tarvittaessa se voi olla myös toistuvaa.

Kuljetuspalvelut ja mahdolliset saattajapalvelut tulee järjestää silloin, kun henkilöllä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja ei vammansa tai

sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Kuljetuspalveluja ei järjestetä henkilölle, joka saa näitä palveluita muun lain nojalla.

Tulkkipalvelut (vaikeasti kuulovammaisille, kuulo- ja näkövammaisille tai puhevammaisille), joihin kuuluu työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistykseen tai muun syyn vuoksi suoritettava viittomakielellä tai muilla kommunikaatiota selventävillä menetelmillä tapahtuva tulkkkaus. Tulkkipalvelut järjestetään Kelan toimesta.

Palveluasuminen, mikäli henkilö vamman tai sairauden takia tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti, mutta ei ole laitoshoidon tarpeessa.

Asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkiminen korvataan kohtuullisin kustannuksin, jos henkilö vammansa tai sairautensa takia välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista eikä hän ole jatkuvan laitoshoidon tarpeessa.

Henkilökohtainen apu silloin, kun henkilö tarvitsee toisen henkilön apua kotona jokapäiväiseen elämään liittyvissä asioissa tai kodin ulkopuolella asioimisessa, opiskelussa, harrastuksissa, työssä tai yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Edellytyksenä on, että avuntarvitsijalla on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella toimii kolme vammaispalvelukeskusta, keskuspaikkoinaan Iisalmi, Kuopio ja Varkaus. Vammaispalvelukeskuksissa viranhaltijatyössä toimii sosiaalityöntekijöitä ja sosiaali- tai palveluohjaajia, jotka toimivat vammaispalveluiden asiakkaiden omatyöntekijöinä.

Erikoissairaanhoidon liittyvä lääkinnällinen kuntoutus järjestetään Pohjois-Savon hyvinvointialueen ja perusterveydenhuollon

yhteistyönä. Pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lääkinällinen kuntoutus on julkisen terveydenhuollon vastuulla.

Toimenpiteitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa

- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tuotetaan asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti huomioiden voimassa oleva lainsäädäntö.
- Palveluissa huomioidaan asiakaslähtöisyys ja asiakkaan itsemääräämisoikeus.
- Palvelut tuotetaan ensisijaisesti lähi- ja seudullisina palveluina.
- Palveluiden kehittämisessä huomioidaan erityisesti sähköiset palvelut taajaman ulkopuolella asuvien asiakkaiden kanssa.
- Palvelujen tiedottamisessa huomioidaan tietojen hyvä saavutettavuus.

Kunta edistää tavoitetta omalta osaltaan tiedottamalla tarjolla olevista palveluista esimerkiksi verkkosivuillaan (www.kiuruvesi.fi).

Tarvittaessa toimitaan moniammatillisessa yhteistyössä. Uusille asiakkaille tehdään aina kotikäynti, minkä yhteydessä voidaan kartoittaa kokonaisuutena arjessa selviytymistä. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto.

Henkilökohtaisen avun käyttömäärät ovat lisääntyneet, mikä tukee vammaisten itsenäistä selviytymistä. Laitosasuminen on vuosien saatossa vähentynyt Kiuruvedellä. Palveluohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden tehtäväkuvia on selkeytetty, mikä helpottaa asiointia vammaispalveluissa.

Kiuruveden Rinnekotiyhdistys ry:n kiinteistöissä ja Sotainvalidien asunnoissa on jatkuvasti saatavana kodinhoitoapua ja myös yöpäivystys on järjestetty. Kiuruvedellä toimii Savas- säätiön omistama hoitokoti.

4.2. Perusterveydenhuolto

Kiuruveden kaupunki ja Pohjois-Savon hyvinvointialue huolehtivat siitä, että kaupungin yleiset terveystalvelut soveltuvat myös vammaisille. Terveyskeskuksessa on induktiosilmukka kuulovammaisten asiointia varten ja lisäksi rakennuksessa on kaksi hissiä, joilla turvataan liikuntaesteisen henkilön palvelujen saanti.

Viittomakielen tulkkipalvelut potilas saa vammaispalvelupäätöksen perusteella. Terveyskeskuksessa on myös eri potilasryhmiin erikoistunutta osaamista. Kuulovammaisten yhdyshenkilönä toimii aluehoitaja ja kehitysvammaisille asiakkaille on määritelty omat vastuuhoitajat.

lissalmessa korva-, nenä- ja kurkkutautien vastaanotolla tehdään kuulokyvyn ja apuvälineiden arviointi.

Kiuruveden terveyskeskuksessa esteettömyys täyttää sille asetetut ehdot. Näkövammaiset on huomioitu hyvin, seinillä ja lattioissa on oranssit leveät raidat ja asiointipaikat on merkitty tummennetuilla alueilla. Väliovissa on tummemmat listat, jotka ilmaisevat lasioven. Esteettömiä WC:tä on 3 kpl ja ne ovat oikein mitoitetuja. Laboratorion tiloissa huoneet ovat tilavat ja valoisat, ja niissä sopii asioimaan hyvin myös apuvälinettä käyttävä asiakas. Opasteet ovat hyviä. Odotustiloissa on hyvät penkit ja niitä on riittävästi.

INVA-pysäköintipaikkoja on lisätty terveyskeskuksen piha-alueelle, lähelle pääovea. Takapihalla on INVA-paikka lähellä ulko-ovea, sitä kautta on mahdollista päästä hissille ja siitä ylempiin kerroksiin.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen henkilökunnan ammatillista osaamista pidetään yllä koulutuksella ja mm. työyhteisön järjestämät omat koulutukset ovat säännöllisiä. Kotisairaanhoidon palvelut toteutetaan kotihoidon tehtäväalueella Pohjois-Savon hyvinvointialueen toimesta.

Psykiatrian ja mielenterveystyön palvelut tuottaa Pohjois-Savon hyvinvointialue. Sosiaalityön tehtäväalueella on mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut.

4.3. Lääkinnällinen kuntoutus

Pohjois-Savon hyvinvointialue vastaa alueensa kuntoutuksen järjestämisestä siltä osin kuin se ei kuulu Kelan, vakuutusjärjestelmän, työvoima- tai opetushallinnon järjestämisvelvollisuuteen.

Lääkinnällisen kuntoutuksen avulla ylläpidetään ja parannetaan vammaisen ja pitkäaikaissairaahan henkilön toimintakykyä sekä edistetään hänen itsenäistä suoriutumistaan päivittäisistä toiminnoista. Terveyskeskuksen tarjoamia lääkinällisen kuntoutuksen palveluita ovat fysioterapiatoiminta, puheterapia sekä apuvälinepalvelut.

Terveyskeskuksen fysioterapia antaa avokuntoutusta. Pääpaino on lääkinällisen kuntoutuksen asiakkaissa. Fysioterapia asiakkaille annetaan myös ohjausta omatoimista kuntosaliharjoittelua varten ja ohjauksessa laaditaan henkilökohtainen ohjelma.

Apuvälineyksiköstä on mahdollista saada lainaan yleisimpiä liikkumisen ja päivittäisten toimintojen tukemiseen tarvittavia apuvälineitä. Lainausta on maksutonta. Apuvälineiden myöntämisperusteissa noudatetaan Pohjois-Savon hyvinvointialueen yhteistä kriteeristöä. Maksusitoumuksien suhteen noudatetaan valtakunnallisia kriteerejä.

TAVOITE

Taataan vammaisten itsenäistä suoriutumista tukeva terveydenhuolto. Tuetaan ja mahdollistetaan vammaisille ihmisille itsenäinen ja täysipainoinen elämä.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Ensisijaisesti peruspalveluja kehitetään niin, että ne sopivat myös vammaiselle ihmiselle.
- Kotona asuminen tehdään mahdolliseksi turvaamalla riittävät palvelut.
- Itsenäinen liikkuminen turvataan kuljetuspalveluilla ja palveluliikenteellä (Pali).

- Ohjataan riittävästi resursseja vammaispalvelulain mukaisiin tukitoimiin.
- Sähköistä asiointia ja palveluohjausta kehitetään.
- Koulutuksella pidetään henkilöstön osaaminen ajan tasalla eri sairausryhmien hoidossa.
- Ohjataan potilaita vertaisryhmiin mm. oman paikkakunnan järjestöihin.
- Kiinnitetään huomiota esteettömyyteen mm. kuulo- ja näkövammaisten kohdalla. Esitteiden tekstitykset ja opasteet tehdään sellaisiksi, että näkövammaiset voivat hyödyntää niitä.

VASTUUTAHOT

- Pohjois-Savon hyvinvointialue
- Tekninen lautakunta ja kaupungin tilapalvelut / Kiuruveden kaupunki, kuljetuspalveluista vastaava

5. VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatusta toteutetaan Kiuruvedellä perhepäivähoidossa, kunnallisissa että yksityisissä päiväkodeissa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen mahdollisia ongelmia ja riskiä syrjäytymiseen. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Varhaiskasvatuslaissa on asetettu tavoitteet pedagogiselle toiminnalle. Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja lapsen tarvitsema tuki kirjataan lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Toimintaa arvioidaan säännöllisesti. Dokumentointi on osa varhaiskasvatuksen arviointia ja kehittämistä. Varhaiskasvatus tekee monialaista yhteistyötä huoltajien suostumuksella lastenneuvolan kanssa. Neljävuotiaan neuvolatarkastusten yhteydessä täytetään erillinen tiedonsiirtolomake.

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehdään neuvolan lisäksi lastensuojelun ja muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tuottavien tahojen kanssa.

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnassa tulee olla esiintyvän tarpeen mukaisesti erityislastentarhanopettajan palveluita. Kiuruveden varhaiskasvatuksessa on kaksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan tointa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat suunnittelevat ja arvioivat lapsen tarpeita ja tukitoimenpiteitä yhdessä huoltajien, varhaiskasvatushenkilöstön ja monialaisen toimijaverkon kanssa.

Tukea tarvitsevien lasten tarpeet otetaan huomioon lapsiryhmän koossa ja hoito- ja kasvatustehtävään osallistuvien henkilöitten määrässä.

TAVOITE

Kiuruveden kaupunki tarjoaa lapsiperheiden ja muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin vastaavaa varhaiskasvatusta järjestämällä tavoitteellista ja turvallista kasvatusta, opetusta ja hoitoa.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Varmistetaan riittävän ja ammattitaitoisen henkilökunnan saanti, sekä riittävä täydennyskoulutus.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista monialaista yhteistyötä tulee kehittää.
- Tukipalveluiden (mm. terapiapalvelut) saantia tulisi arvioida ja kehittää.
- Suunnittelussa ja palvelujen toteuttamisessa otetaan huomioon vanhempien näkemykset. Vammaisten ja heidän perheidensä tietotaitoa hyödynnetään palveluiden suunnittelussa ja yhteistyötä huoltajien kanssa kehitetään.

VASTUUTAHOT

Sivistyslautakunta sekä opetus- ja sivistyspalvelukeskus.

6. OPETUS

Perusopetuksessa toteutetaan periaatetta, jonka mukaan opetus järjestetään lapsen edellytysten mukaan. Erityistä tukea tarvitsevaa oppilasta autetaan oppimisvaikeuksissa eri tukimuodoin, jotka määräytyvät vaikeuksien laadun ja laajuuden mukaan. Keskeistä on varhainen oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tukitoimien aloittaminen.

Kiuruvedellä erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus järjestetään pääsääntöisesti Nivan koulun pienluokissa. Ensimmäinen esiopetusvuosi toteutetaan varhaiskasvatuksessa. Aisti-, liikunta- ym. vammaisten opetus pyritään järjestämään mahdollisuuksien mukaan inklusioperiaatetta noudattaen oppilaan lähikoulussa.

Erityisopetukseen siirretyn oppilaan opiskelulle asetetut tavoitteet ja oppimista tukevat toimenpiteet kirjataan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS). HOJKS laaditaan moniammatillisena yhteistyönä huoltajien, opettajien ja oppilashuollon asiantuntijoiden sekä omaisten kanssa.

Opetuksen järjestämisessä korostuu verkostotyö kodin lisäksi mm. oppilashuollon henkilöstön sekä terapeuttien, kehitysvammapoliklinikan työntekijöiden sekä kehitysvammaisten avohuollonohjaajan kanssa.

Kuljetuspalvelut ja henkilökohtainen apu ovat vammaisten opiskelun tukena. Vammaisille nuorille järjestetään heidän palvelutarpeensa mukaista jatko-opiskelua.

Opetussuunnitelman mukaisesti Kiuruveden lukioon valituilla opiskelijoilla tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet suorittaa opintojaan. Heidän yksilölliset tarpeensa otetaan huomioon joustavasti oppimisympäristöjä rakennettaessa ja opetustilanteissa. Liikuntaesteisiä varten lukiossa on hissi. Erityistä tukea voidaan järjestää opiskelijoille, joiden edellytykset ovat heikentyneet esim. sairauden, vamman tai toimintavajavuuden vuoksi.

TAVOITE

Perusopetuksen tärkein tavoite on peruskoulun suorittaminen ja jatko-opintopaikan varmistaminen. Vammaisten oppilaiden opetus järjestetään joko erillisessä pienryhmässä tai yleisopetusryhmässä muun opetuksen kanssa samoissa tiloissa. Kouluympäristön tulee olla esteetön ja henkilökunnalla tulee olla riittävät oppilaan tarpeen mukaiset kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten osalta perusopetuksessa korostetaan sosiaalisen elämän taitoja ja tutustutaan työelämään. Syrjäytyminen pyritään estämään kaikin mahdollisin keinoin.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Varmistetaan pätevän henkilökunnan (opettajat ja avustajat) saanti ja riittävä täydennyskoulutus.
- Turvataan riittävät resurssit erityisopetukselle.
- Vammaisten ja heidän perheidensä tietotaitoa hyödynnetään palveluiden suunnittelussa ja yhteistyötä huoltajien kanssa kehitetään.
- Koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä kehitysvammalain mukaista toimintaa kehitetään.
- Kiinnitetään huomiota koulunkäynnin nivelvaiheisiin.
- Vammaiset otetaan huomioon oppilashuollon sekä erityisopetuksen kehittämistoiminnassa.
- Syrjäytymisen ehkäisyssä kiinnitetään erityistä huomiota koulunsa päättäviin vammaisiin ja heidän perheisiinsä, tehostamalla opinto-ohjausta sekä varmistamalla tietojen siirtyminen toiselle asteelle.
- Oppilaalle turvataan opiskelussa ja elämässä tarvittavat apuvälineet ja terapiahoidot
- Hyödynnetään erityisliikunnanohjaajan tietotaitoa.
- Yläkouluun rakennetaan uusi hissi.

VASTUUTAHOT

- Sivistyslautakunta sekä opetus- ja sivistyspalvelukeskus
- Pohjois-Savon hyvinvointialue

7. PERHE-ELÄMÄ

Vammaisilla henkilöillä on oikeus ikänsä mukaiseen toimintaan ja oman elämäntapansa valintaan. Heillä on oikeus itsenäistyä ja irrottautua syntymäkodistaan. Suomen lainsäädännön mukaan vammaisilla ihmisillä on oikeus vapaasti ja ilman rajoituksia perustaa perhe. Heitä koskevat vain ne yleiset avioliiton esteet, jotka koskevat kaikkia suomalaisia (Avioliittolaki 411/1987). Kiuruvedellä on laadittu moniammatilliseen työhön yhteinen ohjeistus, jossa otetaan huomioon myös vammaisuuden aiheuttamien tukipalveluiden tarpeen kartoitus. Ohjeistus on käytössä kaikissa toimintayksiköissä, joissa lasten ja perheiden kanssa työskennellään. Perheneuvonnassa on tietoa vammaisuudesta ja sen vaikutuksista perheen perustamiseen ja perhe-elämään.

Vammaisilla henkilöillä ja heidän perheillään on tarve saada kaikki mahdollinen tieto siitä, kuinka varaudutaan seksuaaliseen, taloudelliseen tai muuhun hyväksikäyttöön. Palveluita ja tietoa tarjotaan kullekin vammaisryhmälle sopivassa muodossa (viittoma- tai selkokielellä, pistekirjoituksella jne.) Vammaisjärjestöillä on tärkeä rooli väkivallan tai hyväksikäytön tunnistamisessa ja vammaisten perheenjäsenten tukemisessa. Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että avopalvelujen avulla vammaisten ihmisten itsemääräämisoikeus, henkilökohtainen koskemattomuus ja valinnan mahdollisuudet turvataan parhaiten.

Perheissä tapahtuvan väkivallan tai hyväksikäytön ehkäiseminen, tunnistaminen ja hoito kuuluvat lakisääteisesti sosiaalitoimelle. Sosiaalitoimen tulee huolehtia mm. asiaan liittyvän ohjauksen, neuvonnan ja tukimuotojen järjestämisestä sekä ihmisten ohjaamisesta näiden palveluiden piiriin.

Palvelujen tarjoamisessa ovat ensisijaisia peruspalvelut, mutta palveluiden toteutuksessa otetaan huomioon erityisryhmät.

Kiinteistö Oy Kiuruveden Kiurunkulman asukkaat voivat vaihtaa sisäisesti asuntoa kulloisenkin elämäntilanteen mukaan joko

isompaan tai pienempään tai varustetasoltaan paremmin perheen tarpeita vastaavaan asuntoon.

TAVOITE

Kiuruvedellä turvataan vammaisille ja heidän perheilleen tasapuoliset mahdollisuudet perhe-elämään.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Kiuruvedellä vammaisen perhettä käsitellään ensisijaisesti asiakasperheenä, vasta sen jälkeen erityispalveluja tarvitsevana/käyttävänä perheenä.
- Asuntotuotannossa on elämänkaariajattelu ja siinä otetaan huomioon erityisryhmien tarpeet.
- Vammaisjärjestöjen kanssa tehdään yhteistyötä väkivallan tai hyväksikäytön tunnistamisessa ja vammaisten perheenjäsenten tukemisessa.
- Palvelujen suunnittelussa otetaan huomioon eri ikäkausien mukaiset yksilökohtaiset tukimuodot sekä koko perheen tuen tarpeet.
- Erityispalvelujen lisäksi otetaan huomioon paikkakunnan peruspalvelut perheille (lastenneuvola, päivähoito ja avoimen päiväkodin toiminta, perhesosiaalityön tukitoimet, perhetyö ja kotipalvelu) sekä järjestöjen toiminta.
- Yksilökohtaisissa palvelupäätöksissä sovelletaan lakia niin, että vammaisen perhe voi toimia tavanomaisen perheen tavoin mm. liikkua paikasta toiseen ilman moninkertaisia kuluja.

VASTUUTAHOT

- Kiuruveden kaupungin hallintokunnat
- Kiinteistö Oy Kiuruveden Kiurunkulma
- Pohjois-Savon hyvinvointialue
- Kiuruveden vammaisneuvosto, vammaisjärjestöt ja seurakunnat

8. TYÖLLISTYMINEN JA TALOUDELLINEN TURVA

Toimeentulon takaava työ, turvallinen elinympäristö, hyvät asumisolot, toimivat lähipalvelut sekä ihmisten omaa selviytymistä tukeva sosiaalinen verkosto muodostavat perustan osallistumiselle ja yhteiskuntaan kuulumiselle. Työelämän lähtökohtana on perustuslaillinen tasa-arvoinen oikeus toimeentuloa turvaavaan ansio-työhön sekä syrjäytymisen ehkäisyyn. Yhdenvertaisuuslain mukaan työnantajan ja koulutuksen järjestäjän on ryhdyttävä sellaisiin vammaisen henkilön työhön tai koulutukseen pääsyä sekä työssä selviämistä edellyttäviin toimiin, joita ei ole pidettävä kohtuuttomina.

Työllistymisessä tulee ottaa huomioon osatyökykyisen henkilön sellainen osaaminen ja ammattitaito, joita hän voi hyödyntää työelämässä. Täyttääkseen yhdenvertaisuuslaissa säädetyn velvoitteen uutta työvoimaa palkkaavan työnantajan on pyrittävä tunnistamaan työhön liittyvät esteet ja poistettava ne.

Suurimmat vammaisten työllistymistä vaikeuttavat esteet ovat asenteellisia. Myös ympäristötekijät, apuvälineiden ja avustajapalveluiden saannin hankaluus vaikeuttavat tai estävät monilta työnsaannin. Näiden esteiden poistamiseksi on käynnistettävä toimenpiteet työpaikkojen suunnittelemiseksi ja muokkaamiseksi esteettömiksi niin, että eri vammaisryhmien työhön pääsy ja työnteko tulevat mahdollisiksi.

Vammaisille ihmisille on taattava heidän kyvyistään lähtien muiden kanssa yhdenvertaiset ammatillisen kouluttautumisen mahdollisuudet riittävän varhaisessa vaiheessa. Osatyökykyisillä tulee olla mahdollisuus vaihtaa koulutus- ja/tai ammattiuraa, jonka hän on todennut itselleen epäsovivaksi.

Vammaisten työllistämiseksi myönnettävän palkkatuen ehtoja on parannettu vuoden 2006 alusta siten, että vammaisen työnhakija voidaan työllistää yrityksiin myös määräaikaisiin työsuhteisiin toistaiseksi voimassa olevien työsuhteiden lisäksi. Lisäksi on parannettu palkkatuen myöntämisen kestoa. Palkkatukea voidaan myöntää osatyökykyiselle pitkäkestoisesti tai pysyvästi tilanteissa,

joissa se on tarkoituksenmukaista henkilön alentunut työkyky ja muut työllistymismahdollisuudet huomioon ottaen.

Yhteiskunnan lähivuosien haasteena on työvoiman riittävyys ja saatavuus. Iso osa vammaisista henkilöistä muodostaa tällä hetkellä työvoimareservin. Arvion mukaan 200 000 vammaista tai pitkäaikaissairasta henkilöä voisivat toisenlaisissa olosuhteissa kuulua työvoimaan.

TAVOITTEET

Tuetaan ja turvataan vammaisten omaa elämänhallintaa riittävillä ja toimivilla henkilökohtaiseen tarpeeseen perustuvilla tukipalveluilla.

Työnantajia kannustetaan vammaisten ja osatyökykyisten työllistämiseen ja vammaisia kannustetaan mukaan työelämään.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Vammaispalvelun asiakkaalle laaditaan palvelusuunnitelma ja siinä selvitetään työllistymismahdollisuudet.
- Ensisijaisesti edistetään vammaisen työllistymistä ansiopohjaiseen työhön.
- Työnantajien asenteisiin pyritään vaikuttamaan niin, että vammaisen henkilön olisi helpompi saada työpaikka ja selviytyä työssä.
- Kannustetaan lisäämään avotyötoiminnan mahdollisuuksia sekä yksityisillä että julkisilla työpaikoilla.

VASTUUTAHO

- Kiuruveden kaupunki
- Pohjois-Savon hyvinvointialue
- Järjestöt ja yhdistykset

9. **LIIKUNTA JA VAPAA-AIKA**

Kiuruveden kaupungin liikuntatoimi järjestää syys- ja kevättoimintakaudella viikoittain säännöllistä ohjattua toimintaa erityisryhmille. Erilaisia liikuntaryhmiä on runsaasti ja ne kattavat kaikki ikäryhmät leikki-ikäisistä vanhuksiin.

Liikuntatoimi järjestää vuosittain liikuntatapahtumia erityisryhmille yhteistyössä vammais- ja kansalaisjärjestöjen sekä seurakunnan kanssa. Liikuntatoimi on mukana myös vammaisryhmille suunnatuilla leireillä. Ryhmien ohjauksesta, toiminnan koordinoinnista ja kehittämisestä vastaa kaupungin palveluksessa oleva erityisliikunnanohjaaja. Tiedottaminen ja toiminnan toteutus tapahtuu yhteistyössä kansalaisopiston kanssa.

Kaupungin omistamien liikuntapaikkojen esteettömyys toteutuu tyydyttävästi. Erityisryhmillä on käytössään oma liikuntatila "Missunsali" Kiuruveden uimahallilla. Puutteita esteettömyydessä on muun muassa uimahallilla (terapia-allas).

Liikuntapaikkojen valo- ja akustiset ominaisuudet vaihtelevat tyydyttävästä heikkoon ja induktiosilmukat puuttuvat. Yläasteen liikuntasalin peruskorjauksen yhteydessä on otettu käyttöön induktiosilmukat. Erityisryhmien liikuntapaikkoina käytetään myös muita kaupungin tiloja. Selkeitä opasteita liikuntapaikoilla on vaihtelevasti.

Palveluliikenteen aikataulut ja ajoreitit eivät palvele liikuntaryhmiin osallistujia. Joillakin henkilöillä liikuntaryhmiin osallistumista rajoittaa avustajan puuttuminen kokonaan tai avustajan etsintä on vaikeaa. Levähdyspaikkoja on lisätty yleisillä ulkoilu- ja virkistysreiteillä, kävelyteillä ja kevyenliikenteen väylillä, tarkoituksena on lisätä niitä myös jatkossa.

Kiuruveden uimahallissa otettiin käyttöön keväällä 2010 erityisuimakortti. Erityisuimakortin tavoitteena on ollut mahdollistaa uimahallipalveluiden omaehtoinen, säännöllinen ja usein toistuva

käyttö edullisesti. Esimerkiksi vuonna 2025 erityisuimakortteja myönnettiin 117 kappaletta.

TAVOITE

Turvataan vammaisten mahdollisuudet käyttää liikuntapalveluja yhdenvertaisesti muiden kuntalaisten kanssa.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Ylläpidetään ja kehitetään erityisryhmien tarpeisiin sopivia liikuntaryhmiä kunto- ja terveystuotteen osa-alueilla.
- Lisätään yhteistyötä urheiluseurojen ja vammaisjärjestöjen kanssa esim. koulutuksella soveltavasta liikunnasta ja vammaisuuden kohtaamisesta.
- Etsitään keinoja, joilla vammaisen henkilö voisi integroitua urheiluseuran toimintaan lajissa, josta on kiinnostunut.
- Palvelutarjonnassa otetaan huomioon kaikki ikäryhmät.
- Järjestetään "matalan kynnyksen" liikuntatapahtumia, joissa on huomioitu esteettömyys fyysisellä, sosiaalisella, asenteellisilla ja kommunikaatioon liittyvillä toimenpiteillä.
- Tuetaan vammaisten henkilöiden liikuntamahdollisuuksia avustajan maksuttomalla osallistumisella ryhmäohjauksiin sekä ilmaisella sisäänpääsillä kaikkiin kaupungin omistamiin liikuntapaikkoihin.
- Toimitaan aktiivisesti liikunta- ja virkistystilojen esteettömyyden puolesta ja lisätä yhteistyötä teknisen palvelukeskuksen kanssa.
- Tiedotetaan tehokkaasti eri viestintäkeinoilla erityisryhmien liikuntamahdollisuuksista, liikuntatapahtumista ja liikunta-alan yhteyshenkilöistä.

VASTUUTAHOJAT

- Kiuruveden kaupunki
- Sivistyslautakunta
- Urheiluseurat, järjestöt ja yhdistykset
- Tekninen palvelukeskus
- Pohjois-Savon hyvinvointialue, vammaispalvelut
- Kiuruveden vammaisneuvosto ja vammaisjärjestö

10. KULTTUURI

Vammaisilla henkilöillä on perustuslain takaama tasavertainen oikeus itsensä kehittämiseen ja kulttuuripalveluihin. Vammaisten henkilöiden kulttuurista tasavertaisuutta tulee tukea mm. vammaisten taiteen tunnistamalla ja tukemalla muiden taiteen muotojen rinnalla. Useilla vammaisjärjestöillä on erilaista kulttuuritoimintaa, harrasteryhmiä ja tapahtumia.

Kansalaisopisto järjestää vammaisille suunnattuja taideopetusryhmiä.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen toimintaperiaatteena on, että palvelut yleisesti ja erityisryhmille, pyritään tuottamaan paikallisesti, mikä lisää vammaisjärjestöjen vaikutusmahdollisuuksia.

TAVOITE

Turvataan vammaisille mahdollisuus osallistua kulttuurin tuottamiseen ja palvelujen käyttämiseen yhdenvertaisesti muiden kuntalaisten kanssa.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Mahdollistetaan esteetön liikkuminen ja osallistuminen kulttuuritapahtumiin.
- Turvataan mahdollisuus oman taiteen esille saamiseen
- Koulutussuunnitelmien ja vuosittaisten toimintasuunnitelmien valmistelussa otetaan huomioon myös vammaisten tarpeet.
- Avustajatoiminta ja avustajien pääseminen ilman pääsymaksua kaupungin järjestämiin kulttuuritilaisuuksiin esim. konsertteihin.

VASTUUTAHOJ

- Sivistyslautakunta sekä opetus- ja sivistyspalvelukeskus
- Tilapalvelut
- Kiuruveden kansalaisopisto, kulttuuritoimi

11. VAMMAISNEUVOSTO JA VAMMAISJÄRJESTÖT

Kuntalain 27 §:n (410/2015) mukaan vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vammaisneuvosto.

Vammaisneuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen. Vammaisilla henkilöillä sekä heidän omaisillaan ja järjestöillään tulee olla vammaisneuvostossa riittävä edustus.

Kunnanhallituksen on huolehdittava vammaisneuvoston toimintaedellytyksistä. Vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Kiuruveden vammaisneuvosto on yksi Kiuruveden kaupungin vaikuttamistoimielin sekä kaupungin alueella toimivien vammaisjärjestöjen yhteistyöelin. Vammaisneuvosto toimii kaupunginhallituksen alaisena ja kaupunginhallitus on hyväksynyt neuvostolle toimintasäännön (Khall 19.6.2017 § 168). Uusi päivitetty toimintasääntö on hyväksytty kaupunginhallituksessa 23.2.2026 § 32.

Kaupunginhallitus nimeää vammaisjärjestöjen esityksestä neuvostoon valtuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi puheenjohtajan ja kuusi varsinaista jäsentä sekä heille henkilökohtaiset varajäsenet. Lisäksi kaupunginhallitus nimeää neuvostoon jäseneksi erityisliikunnanohjaajan.

Vammaisneuvostolla on oikeus toimintasäännön 2 §:n mukaan itsenäisesti vaihtaa edustajia toimikautensa aikana. Lisäksi kaupunginhallitus nimeää neuvostoon hallituksen edustajan ja pyytää teknistä lautakuntaa ja sivistyslautakuntaa ja seurakuntaa nimeämään omat edustajansa. Kaupungin edustajat eivät ole toimielimen varsinaisia jäseniä.

² Kaupungin hallintosäännön 16 §:n mukaan kaupungissa on nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvosto, joiden kokoonpanosta, asettamisesta ja toimintaedellytyksistä päättää kaupunginhallitus. Edelleen 16 §:ssä säännellään, että vaikuttamistoimielimissä on seitsemän jäsentä sekä heille henkilökohtaiset varajäsenet.

Vammaisneuvosto on vammaisten ihmisten asiantuntijaelin kunnassa ja yhteistyöfoorumi vammaisille, viranhaltijoille ja päättäjille.

Vammaisneuvoston tehtävänä on valvoa vammaisten henkilöiden oikeuksia ja oikeudenmukaista kohtelua kunnassa puuttamalla epäkohtiin konkreettisin korjaus- ja kehittämistoimenpide-ehdotuksin. Neuvosto edistää vammaisten tasa-arvoa ja hyvinvointia seuraamalla kunnassa harjoitettavan vammaispolitiikan toteutumista ja ottamalla kantaa vammaisneuvoston toimialaan kuuluvissa asioissa. Kokoukset, aloitteet, esitykset ja lausunnot ovat neuvoston perustyötä.

Kiuruveden vammaisneuvosto on järjestänyt erilaista toimintaa mm. kaupungin liikuntatoimen sekä Kiuruveden ev.lut. seurakunnan kanssa. Neuvostoon kuuluvat yhdistykset ovat järjestäneet erilaisia tapahtumia talkoovoimin ja näin keränneet varoja virkistystoimintaan. Näillä varoilla on järjestetty retkiä ja teatterimatkoja lähialueella. Seurakunta avustaa vammaisneuvoston toimintaa joka toinen vuosi.

Kiuruvedellä on potilas- ja vammaisjärjestöihin kuuluvia jäseniä ja suuri joukko niitä, jotka eivät kuulu mihinkään järjestöön. Pienemmät ryhmät kuuluvat aluejärjestöön tai Suomen potilasyhdistykseen toimien ryhminä Kiuruvedellä.

Järjestöjen ja ryhmien tärkeimmät tehtävät ovat vertaistuen antaminen, tiedon välittäminen hoidoista ja kuntoutuksesta sekä edunvalvonta. Lisäksi tulevat virkistystoiminnan ja retkien järjestäminen. Varoja kerätään talkoovoimin järjestettävillä tilaisuuksilla ja tapahtumilla. Kiuruvedellä mielenterveyskuntoutujien yhdistys Varapäre saa rahoitusta STEA:lta ja Kiuruveden kaupungilta.

TAVOITE

Edistetään vammaisten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, palveluiden saatavuutta esteettömästi ja hyvinvointia seuraamalla kunnassa harjoitettavan vammaispolitiikan toteutumista ja tekemällä aloitteita toimenpiteiden edistämiseksi. Näkyvyyttä lisätään erilaisten tilaisuuksien ja tapahtumien muodossa.

TOIMENPIDE-EHDOTUS

Kaikkien hallintokuntien edustajat osallistuvat vammaisneuvoston toimintaan kutsuttaessa.

VASTUUTAHOT

- Kiuruveden vammaisneuvosto
- Kiuruveden kaupungin hallintokunnat
- Pohjois-Savon hyvinvointialue

YHTEYSTIEDOT

Ajan tasalla olevat tiedot Kiuruveden vammaisneuvoston jäsenistä sekä alueella toimivista vammaisjärjestöistä yhteystietoineen löytyvät kaupungin nettisivuilta www.kiuruvesi.fi.

KIURUVEDEN VAMMAISNEUVOSTO

Puheenjohtaja Tuula Loijas

tuula.loijas@gmail.com

p. 050 324 9090

Vanhus- ja vammaisneuvoston sihteeri

Sonja Häggman (vanhempainvapaalla 1.8.2025 alkaen)

sonja.karkkainen@kiuruvesi.fi

p. 040 592 5695

Sonja Häggmanin vanhempainvapaan ajan sihteerinä toimii

Anne Vuorikoski

anne.vuorikoski@kiuruvesi.fi

p. 040 592 5695

KIURUVEDELLÄ TOIMIVAT VAMMAISJÄRJESTÖT JA SUUREMPIIN JÄRJESTÖIHINKUULUVAT RYHMÄT

Yhteystiedot kaupungin nettisivuilta www.kiuruvesi.fi tai vammaisneuvoston puheenjohtajalta.

Ylä-Savon AVH-yhdistys

- Toimii aivovammaliiton alaisena
- Kerho toiminta jatkuu
- Haetaan tukea Aivovammaliitolta yhdistyksen toimintaan

Kiuruveden Invalidit ry

- Toimii fyysisesti vammaisten henkilöiden etujen valvojana ja vertaistukena
- Järjestää aktiivisesti kerhoja, liikuntaa ja erilaisia tapahtumia jäsenistölleen
- Edistää toiminnallaan esteettömyyttä ja tasavertaisuutta

Kiuruveden kehitysvammaisten tuki ry

- Järjestää erilaista virkistystoimintaa myös perheille
- Toimii yhdessä ympäristökuntien kanssa
- Seurakunta on tärkeä yhteistyökumppani

Kiuruveden Syöpäyhdistyksen paikallisosasto

- Pohjois-Savon syöpäyhdistys tukee paikallisosaston toimintaa
- Kerho kokoontuu kerran kuussa

Kiuruveden Sydänyhdistys ry

- Yhdistys järjestää monenlaista toimintaa mm. luentoja ja muita sydänterveyteen liittyviä asioita.
- Järjestää myös liikunnallisia tapahtumia ja kerhotoimintaa
- Kerho kokoontuu kerran kuussa

Kiuruveden Varapäre ry

- Kuuluu Mielenterveyden keskusliittoon
- Varapäre toimii avoimena kohtaamispaikkana
- Järjestää viriketoimintaa ja vertaistukea

Finfami Ry

- Toimii yhteistyössä Kiuruveden Varapäreen kanssa.
Keskusteluapua yhteistyössä Kiuruveden Varapäreen kanssa.

Kiuruveden Parkinson-kerho

- Toimii pienimuotoisena

Lisäksi lisäalassa toimii eri yhdistysten järjestämiä kohtaamispaikkoja.

Suomen Potilasyhdistykseen kuuluu paljon erilaisia pieniä ryhmiä, joista saa tietoa Suomen Potilasyhdistyksestä.

Kiuruveden ev.lut. seurakunta

- Seurakunnan diakoniatyön alla kokoontuvat useiden vammaisryhmien kerhot. Seurakunta antaa toimitilat ja diakoniatyöntekijät toimivat kerhojen vetäjien tukena.
- Seurakunta järjestää leirejä, virkistyspäiviä ja retkiä eri vammaisryhmille.
- Diakoniatyö varaa rahaa talousarvioon joka toinen vuosi vammaisryhmien yhteiseen retkeen, teatteriin tai konserttiin, ja joka toinen vuosi vammaisten nuorten virkistystapahtumiin ja erityistä tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä tukemiseen.